

Fra presidenten: Internasjonalt samarbeid om felles verdier

Leger har gjennom Verdens legeforening (WMA) utviklet felles verdigrunnlag knyttet til etikk, forskning og menneskerettigheter. Erfaringer viser at verdigrunnlagene er viktige i praktisk politikk og at leger kan samarbeide om faglige og etiske spørsmål også under konflikter. Med klimakrisen står verden overfor nye typer utfordringer som krever globalt samarbeid. WMA er på banen.

I juli 1945 møttes leger fra flere land for å diskutere muligheten av å grunnlegge en internasjonal legeforening. 29 nasjonale legeforeninger deltok på et oppfølgingsmøte i London i september 1946, og den første generalforsamlingen ble holdt i Paris i september 1947. Den norske legeforening var sammen med den danske, islandske og svenske legeforening blant stifterne av World Medical Association (WMA). Det er interessant å legge merke til at det blant stifterne både var en palestinsk-arabisk og en palestinsk-jødisk legeforening. Den palestinsk-arabiske foreningen opphørte i 1949, og den palestinsk-jødiske skiftet navn til den israelske legeforening samme år. I dag har WMA nesten 100 medlemsland fra alle verdensdeler.

Hva var bakgrunnen for at 29 legeforeninger gikk sammen om å stifte en verdens legeforening? En viktig motivasjon var bekymringen for bruddene på medisinsk etikk i forskningen på mennesker som enkelte leger og institusjoner hadde utført under den andre verdenskrigen. Det var viktig å få på plass et felles etikkregelverk med målsetting om å forhindre liknende tilfeller i fremtiden.

De første 20–30 årene etter krigen la WMA ned et stort arbeid med å utvikle internasjonale deklarasjoner som ga leger et forpliktende grunnlag for å kunne unngå brudd på menneskerettigheter og etiske retningslinjer. I 1964 ble den første versjonen av Helsinkideklarasjonen, som skal sikre god forskningsetikk, vedtatt. Helsinkideklarasjonen brukes aktivt over hele verden, og alle som arbeider med medisinsk forskning må forholde seg til den (1).

Tokyodeklarasjonen om tortur er en sentral deklarasjon som ble vedtatt i 1975 og er revidert flere ganger siden. Den sier at leger ikke skal bistå eller delta i noen form for tortur eller nedverdiggende virksomhet (2).

Hvorfor trenger vi slike deklarasjoner? Deklarasjonene fremmer høy etisk standard og gir leger felles etiske retningslinjer. Vi vet at leger kan komme i situasjoner hvor man blir utsatt for press for å bryte etiske regler og menneskerettigheter. I slike situasjoner er deklarasjonene betydningsfulle. Et internasjonalt felles etikkgrunnlag gir også solid bakgrunn for WMA, nasjonale legeforeninger, andre organisasjoner og også nasjonale myndigheter til å påpeke uverdige forhold eller brudd på menneskerettighetene. Det gir trygghet for pasienter og pårørende mot overgrep og utnyttning. WMAs ulike deklarasjoner og uttalelser ivaretar legenes felles etiske verdigrunnlag. Dette var bakgrunnen for at Legeforeningen i 1993 kunne samle legeforeningene i de seks republikkene fra det tidligere Jugoslavia til møte i Oslo. En felles faglig bakgrunn og et

felles verdigrunnlag bidro til at de etniske og nasjonale konfliktene kom i bakgrunnen. De kunne snakke sammen som kollegaer (2). WMA er en viktig arena for brobygging mellom parter i konflikt.

Inspirert av Verdens helseorganisasjons (WHO) tanker om å gi befolkningen tilgang til helsetjeneste som ledd i fredsprosesser har Den norske legeforening, i samarbeid med blant annet WMA, arrangert en konferanse mellom legeforeningene i Midt-Østen om rett til helse (3). Hensikten var å opprette samarbeidsprosjekter på tvers av landegrensene om rett til helse med spesiell vekt på barn og kvinner. Legeforeninger fra Israel, Palestina, Irak og Norge og helse- og menneskerettighetsorganisasjoner fra Israel, Palestina og Egypt deltok nylig i det første møtet, men legeforeningene fra Egypt, Jordan, Libanon og Syria ville dessverre ikke komme. Del-takerne så nytten av å snakke sammen, men mente det vil ta tid før de kunne gjennomføre felles prosjekter. Selv om motsetningene er store, må dette ses som begynnelsen på en langsiktig prosess med utvikling av gjensidig tillit – en prosess som WMA og vi vil fortsette å jobbe med.

Verdens klimautfordringer åpner en ny arena hvor leger over hele verden har tatt et felles globalt initiativ og ansvar. Når dette skrives, har ennå ikke klimakonferansen i København vært holdt, men WMA vedtok i oktober i år Declaration of Delhi on Health and Climate Change (5). Global oppvarming vil mest sannsynlig gi størst problemer for land som allerede i dag opplever langvarig tørke eller voldsomme uvær med regn og flom. Resultatet kan bli sult, vannmangel, feilernæring og sykdommer. Alle medlemsforeningene ble oppfordret til å presentere dokumentet for sine myndigheter før klimakonferansen i København i desember. Legeforeningen har fulgt oppfordringen og sendt brev til utviklings- og miljøminister Erik Solheim vedlagt dokumentasjonen fra WMA og oppfordret den norske delegasjonen til å vektlegge helseproblemene som kan oppstå på grunn av klimakrisen.

Legeforeningen er engasjert på mange områder internasjonalt – WMA er ett av dem. Fremover vil vi samordne og synliggjøre innsatsen enda bedre i arbeidet for et godt internasjonalt samfunn.

Litteratur

1. Førde R. Helsinkideklarasjonen. www.etikk.no/no/FBIB/Praktisk/Lover-og-retningslinjer/Helsinkideklarasjonen/ [23.11. 2009].
2. Olsen JS. I denne verden er alt mulig. Tidsskr Nor Lægeforen 1996; 116: 1063.
3. Andersen EJ. Menneskerettighetsmøte med legeforeningene i det tidligere Jugoslavia. Tidsskr Nor Lægeforen 1993; 113, 3295.
4. World Health Organization. Health as Bridge to Peace. www.who.int/hac/techguidance/hbp/en/index.html [23.11. 2009].
5. Johannessen LB. Verdens leger setter søkelys på helse og klima. Tidsskr Nor Lægeforen 2009; 129; 2411.

Torunn Janbu

Torunn Janbu
torunn.janbu@legeforeningen.no
president